

Published on www.bilvavi.net

[Home](#) > פורים 061 שיעור עיון משלוח מנות תשעו

פורים 061 שיעור עיון משלוח מנות תשעו

בענין מחלפי סעודתייהו, וגדר מצות משלוח מנות

אביי בר אבין ורב חנינא בר אבין מחלפי סעודתייהו להדדי. אביי בר אבין ורב חנינא בר אבין, זו הגירסא לפנינו, יש בקובץ שיטות קמאי שזה אביי ורבא, מחלפי סעודתייהו להדדי.

ג' שיטות בכללות נאמרו בדברי הראשונים. שיטת הרמב"ם כידוע, מה שהם היו מחליפים סעודתייהו אהדדי, מחמת שעניים היו, ומפני עניותם הוצרכו להחליף את סעודתם זה עם זה. ולולא עניותם, באמת הם היו נותנים את הדבר כמות שהוא, כפי שראוי לתת מעיקרא דדינא, אבל כיון שהיו עניים, לכן הם נתנו סעודתם זה לזה.

לשון הרמב"ם שנאמר כאן בהל' ט"ו: וכן חייב אדם לשלוח שתי מנות וכו', ואם אין לו, מחליף עם חברו, זה שולח לזה סעודתו, וזה שולח לזה סעודתו, כדי לקיים משלוח מנות איש לרעהו.

א"כ, לדברי הרמב"ם מה נקודת החידוש שמחלפי סעודתייהו אהדדי, החידוש הראשון כמו שנתבאר בפוסקים, שהיה ס"ד לומר שעני פטור ממצות משלוח מנות, וע"ז קמ"ל, שמחלפי סעודתייהו אהדדי, והרי שאפילו שהם עניים, הם חייבים במצות משלוח מנות.

יתר על כן, אופן נקודת חידוש נוספת שמתבאר לדברי הרמב"ם שמחלפי סעודתייהו אהדדי, הרי כמבואר במג"א לשיטת רש"י ששמא מי שאין לו סעודה, לא חייב לתת משלוח מנות.

וא"כ, כאשר באים מחלפי סעודתייהו אהדדי, הרי שהוא נותן את סעודתו לחברו, ואם הוא נותן את סעודתו לחברו, ברגע שהוא יתן לו את הסעודה, הוא כבר לא חייב במשלוח מנות. יש כאן גלגל החוזר, קודם שהוא נתן לו את הסעודה, הוא באמת חייב לתת, אחרי שהוא יתן לו, כבר אין לו סעודה, אם אין לו סעודה, הוא כבר לא חייב.

אז יש כאן גלגל החוזר, אז היה צד להבין, שכל מה שאדם חייב לתת משלוח מנות, זה הני מילי כשהוא נותן באמת יש כאן מצוה, אבל אם בשעה שהוא יתן פקע חיובו, ע"ז קמ"ל שמחלפי סעודתייהו אהדדי ואפ"ה חייב בנתינה.

יתר על כן, הרי שיטת הרמב"ם כמו שנתבאר בדברי האחרונים כידוע, שהרמב"ם מתחיל בהל' ט"ו, כיצד חובת סעודה זו, שיאכל בשר ויתקן סעודה נאה כפי אשר תמצא ידו, זה דין סעודה, ושונה יין עד שישתכר. דין השתיה הוא חלק מדין הסעודה. ויתר על כן, וכן חייב אדם לשלוח שתי מנות. כלומר, השתי מנות שבדבר, הוא שיעור בסדר הסעודה שבדבר. זה לא דין של משלוח מנות לעצמו.

הרמב"ם כרך את שלושת הדינים בבת אחת, דין סעודה, ודין של שתיה שהוא חלק מהסעודה, שיעור בסעודה, וכן דין של משלוח מנות הוא חלק מגדרי הסעודה שהוא צריך לצרף אחרים לסעודתו שלו.

וא"כ, היה ס"ד שכל שסעודתו איננה מספקת, אם סעודתו איננה מספקת, אז לכאורה הגדרת הדבר שהוא יהיה פטור.

סברא ראשונה שנתבארה סיבת הפטור, מפני שכיון שבשעה שהוא ישלח, אז אין לו יותר סעודה, וא"כ יש כאן פטור מעצם

השליחה. הסיבה השניה שמתבארת, באותו מהלך בדקות, כיון שזו סעודה שאינה מספקת לבעליה. חלק מגדרי חיוב הסעודה, לאכול, לשתות ולשלוח באותה סעודה, אבל עד כמה שהסעודה תהיה באופן כזה שאם הוא שולח אז זה אינה מספקת לעצמו, אז בשיעור הסעודה יש כאן סיבת פטור.

זה לא הטעם הקודם שנאמר, לטעם הקודם שנאמר, סיבת הפטור, מפני שכשהוא יתן, אז אין כאן ממה לתת, כי אין לו סעודה, ממילא הוא פטור כמו הצד של המג"א. לטעם הנוסף שנאמר השתא, גדר הפטור הוא מפני שבשעה שיש לו סעודה שאם הוא ישלח ממנה, היא אינה מספקת לבעליה, וזה שיעור בסעודה עצמה, לאכול, לשתות ולשלוח מהסעודה, עד כמה שהוא ישלח, לא יהיה לו שיעור בסעודה עצמה, הגדרת הדבר יש לו סיבה של פטור.

איפה תצא נפק"מ?

אדם שיש לו שלש מנות לסעודתו, אז אם הוא ישלח שתיים תישאר לו אחת, לפי הטעם הראשון שאמרנו, עד כמה שהוא ישלח, אז לא תישאר לו סעודה, הוא פטור, ישאר לו מנה אחת לסעודה, אם נאמר שמנה אחת זה שיעור מספיק לסעודה, אבל בכל אופן ישאר לו שיעור לסעודה שלו עצמו.

משא"כ לפי הטעם הנוסף שנאמר שהגדרת הדבר שזו סעודה שאינה מספקת לבעליה, אם תישאר לו מנה אחת, ודאי שאין זו דרך סעודה, ממילא עדיין יש כאן סיבה של פטור אהדדי.

...

אבל הוא יקבל מהשני לאחר מכן. הרי הוא לא חייב לתת לו, רוב הפוסקים הרי לא למדו שזה הופך להיות סבלונות שהוא חייב להחזיר לו, אז ברגע שאני נותן, נשאר בלי כלום, אם הוא יחזיר לי, אז יהיה לי, אבל עכשיו יש לי פטור.

...

המג"א היה צריך להגיד חידוש יותר גדול, באופן שזה אינה מספקת לבעליה, למה הוא מדבר באופן שהוא מתארח והוא לא עושה סעודה כלל, משמע שאת המקרה האמצעי הזה, לא כלול במג"א. כך לכאורה יש מקום לדייק מהמג"א. הוא הביא את הנפק"מ באופן שאין לו סעודה, למה הוא לא הביא באופן שזו סעודה שאינה מספקת לבעליה. ברמב"ם אנחנו אומרים שהוא כן חייב, ואם נאמר במג"א שזו סיבת פטור, הוא היה צריך להביא לכאורה את המקרה הזה. לכאורה.

אופן נוסף להבין בשיטת הרמב"ם. כפי שכבר העירו האחרונים, יש בטהרת השולחן, כאשר האדם נותן משלוח מנות לחבירו, ראובן נתן לשמעון משלוח מנות, האם שמעון יכול להחזיר לראובן את אותו משלוח מנות בדיוק?

מעשים בכל יום שאנשים מקבלים ונותנים לשכן שלישי את הענין, אבל להחזיר את אותו משלוח מנות בדיוק שמישהו נתן לו, הפוסקים הרי דנו במתנה ע"מ להחזיר, באופן שאמר התקבלתי, ועוד ועוד, אבל המקרה הפשוט, ראובן נותן מתנה לשמעון, שמעון רוצה להחזיר לראובן את אותו משלוח מנות.

הטהרת השולחן דן, שזה לא צורה של שמחה, מדין שזה ימי משתה ושמחה, חלק מהמשלוח מנות, וחלק מהתענוג זה גדר של שמחה, אז אין פה צורה של שמחה שבדבר.

אבל כאן יש סברא נוספת לבוא ולדון. ראובן נותן לשמעון את הסעודה שלו, למה כתוב כאן בסוגיא מחלפי אהדדי, למה שמעון לא החזיר לראובן? למה מחלפי סעודתייהו? משמע שא"א להחזיר את אותה סעודה.

לפי הרמב"ם, זה עוד נקודת נידון שיש כאן מקום להגדיר. ובעומק שבדבר, טעם הדבר, לא מצד הטעם של הטהרת השולחן, אלא הרמב"ם סובר שזה חלק מגדרי הסעודה, אז אם ראובן נותן לשמעון, ושמעון מחזיר את מה שהוא נתן לו, זה לא מצורת הסעודה. צורת הסעודה, שמה שנשאר לי אני נותן, כמו שמחיד המג"א.

ולפי"ז ארבעה חידושים עלה בידינו בדברי שיטת הרמב"ם מדוע נאמר כאן בדברי הגמ' שמחלפי אהדדי, שעני חייב לתת, דין של משלוח מנות, זה יסוד החיוב הראשון שנתבאר.

יסוד החיוב השני שנתבאר, שעל אף שבשעה שהוא נותן אין לו יותר סעודה, אפילו הכי הוא חייב לתת.

הסברא השלישית, שזו סעודה שאינה מספקת לבעליה.

החידוש הרביעי שנתבאר בדברי הרמב"ם, שא"א לשלוח את אותו משלוח מנות גופיה שהוא קיבל, מחמת שזה מדין הסעודה שבו, ודין הסעודה שבו הוא לא יכול לתת גופא את מה שהוא קיבל.

... -

- המשלוח מנות שיש בידיו עכשיו לקיים, הוא בודאי צריך לקיים, אם הוא עדיין לא אכל, עכשיו עומדות לפניו שתי המצוות, גם סעודת פורים וגם מציאות של משלוח מנות. הגדרת הדבר לכאורה, הוא חייב לחזר על הפתחים בכדי לקבל סעודה. תמחוי שנותנים שתי סעודות בפורים, לא מדין מתנות לאביונים, ולא מדין משלוח מנות, הוא צריך לקבל מהם? אז למנה שלו על דרך כלל הציבור מחוייב מצדקה לתת לו סעודה, את המשלוח מנות הציבור מחוייב לתת לו מנה שהוא יוכל לתת לחבירו? לכאורה לא. מה הדין באופן שהוא נמצא יחידי בכפר ואין לו, יש בטירת השולחן הוא דן, אדם שגר יחידי והוא יכול לתת רק לאשתו, אז מעין זה אתה רוצה לדון, אדם שדר יחידי ואף אחד לא מוטל עליו לתת לו סעודה, יש מקום לעיין לפי התשובה שענינו. אפשר לפתוח עוד, אבל לכאורה.

עד כאן א"כ שיטת הרמב"ם הראשונה בסוגיא, נידון שנאמר, שיסוד הסוגיא מה שנאמר מחלפי אהדדי, מדובר באופן שהיו עניים, ולכן הם החליפו סעודתם.

שיטת הנמוק"י שנתבארה בסוגיא. הנמוק"י לומד, שזה לא מצד סברא שהיו עניים, בתחילת דבריו הוא מביא את לשון דברי הרמב"ם, אבל לאחר מכן הוא מביא, מחלפי סעודתייהו, זה אוכל מזה, כן פירש רש"י, ודעת הרמב"ם לפי שהיו עניים ולא היו מספיקין לשלוח מנות, והיו מחליפין. ויש מפרשים שלא היו עניים, אלא שהיו משלחין כל כך זה לזה, עד ששלחו כל סעודתם.

אז יש את לשון הר"ן שמתבאר, היו שולחים כל סעודתן זה לזה. משמע שזה שיעור בעניות שלהם, שזה היה כל סעודתם, ואפילו הכי הם חייבים. זה חוזר לסברא שהסברנו בשיטת הרמב"ם, שיש נפק"מ אם זה כל סעודתו או חלק מסעודתו, תלוי אם תישאר לו סעודה, ??? שישאר סיבת החיוב.

אבל לשון הנמוק"י נאמר בלשון אחר לגמרי, שהיו משלחין כל כך זה לזה, עד ששלחו כל סעודתם. אז משמע א"כ בדברי הנמוק"י, שהגדרת הדבר שהם היו שולחים עוד ועוד ועוד ועוד, עד שהגיעו ששלחו את כל סעודתם.

כלומר, בסברא אדם לא שולח את הסעודה שראויה לו, אלא הוא שולח קודם את היתרה שיש לו, יתר שיש לו, אבל כאן הם שלחו לא רק את היתר שיש להם, אלא שיעור השליחות הגיע עד כדי כך שהם שלחו את עצם הסעודה עצמה.

אז מה החידוש לדברי הנמוק"י ששלחו את עצם הסעודה עצמה? איזה חידוש דין למדנו מדברי הגמ' ודאי שהגמ' הרי לא סיפרה מעשה בעלמא, אלא ילפינן כאן חידוש של דין.

דבר ראשון שהיה אפשר להבין בשיטת הנמוק"י, הרי ידועה שיטת הבנין ציון שהאריכו בה הפוסקים, שנאמר משלוח מנות, למה נאמר לשון של משלוח, מאיזה לשון נאמר לשון של משלוח?

אז הבנין ציון היה לו צד לומר, שזה מדין שליחות, יש בפוסקים, שהסברא היא לא מדין שליחות, מה שיש הרי בכף החיים שאומר שמה שנאמר לשון של משלוח, זה כמו וישלח את ידו, זה לא לשון של שליחות, ושלחה מביתו. וא"כ מה שנאמר לשון של שליחות, זה באופן, כמו שדן הרמ"א, באופן שהוא אומר התקבלתי, האם מהני או לא, שיש כאן רק שליח, ואין כאן מקבל. הוא רק שלח לו.

אופן נוסף הרי שדנו הפוסקים, מה הדין בשלח ונאנס, מה היה הס"ד שיצא בשלח ונאנס? בתשובות מר ואהלות כותב שהסברא מחמת שיש גילוי של חיבה. אבל יש מקום לומר, שזה מה שילפינן מהפסוק להדיא, משלוח מנות, יש דין של משלוח. אם הוא התקבל או לא התקבל, זה לא חלק מהמצוה. המצוה היא לשלוח, טעם הדבר הוא אולי מפני גילוי חיבה, כמו המר ואהלות, אבל נאמר מצוה של שליחות, והאם הוא קיים את מצות שליחותו? כן.

יתר על כן, בעז"ה נחדד להלן בפרט בשיטת רש"י, שיש צד רביעי מה שנאמר משלוח מנות, לשון של שליחות, שהיה ס"ד שצריך להביא בידיו ולא בשליחות, וקמ"ל שאפילו בשליחות יוצא. זה ארבעה מהלכים מדוע נאמר לשון של משלוח.

אבל מ"מ, לדברי הבנין ציון, מה שנתבאר שיש חיוב ויש צד לומר שהחיוב הוא דוקא ע"י שליח, כאשר הם היו משלחין כל כך, אז הגדרת הדבר אולי שזה מה שכתוב בדברי הגמ' ובדברי הנמוק"י, דרך אדם ששולח מנה אחת, הוא יכול לשלוח את זה בידו, אבל אם הוא שולח עוד ועוד ועוד ועוד, מסתברא מילתא שבאיזה אופן היתה נקודת העברת המשלוח מנות, מסתמא היה ע"י שליח.

אז זה מה שכתוב שמשלחין כל כך עוד ועוד עד שהגיעו לכדי סעודתן, אז הריבוי, אם אדם שולח שתי מנות, הוא הולך ומביא את זה בידו, אבל ככל שהדבר גדול יותר, והיו משלחים עד כדי כך, כלומר הביטוי של דבר ששלחו את כל מאכלם שיש להם בבית, בא ללמדנו שהשליחות לכאורה לא נעשתה בידי, אלא השליחות נעשתה ע"י שליח, וזה גופא הקמ"ל, לא בשיעור השליחות, אלא בצורת השליחות שהיא לא נעשתה בידו, אלא נעשתה ע"י שליח. או שנלמד שאפילו ע"י שליח יוצא, כמו שנבאר להלן, או שנלמד שהיא גופא כתוב כאן, שלכתחילה בודאי יש מצוה לעשות את הדבר ע"י שליח, ולכן נאמר כאן שהם שלחו את הריבוי ע"י שליח.

אופן נוסף להבין חידוש בדברי הנמוק"י, ע"פ דברי המג"א שהוזכרו לעיל. למג"א הרי שיעור הדבר שהוא צריך לשלוח לסעודתו, ומי שאין לו סעודה, איננו חייב לשלוח. אמרנו בשיטת הרמב"ם, שהיה ס"ד במחלפי אהדדי, שכל שהוא נותן את סעודתו, הוא פטור, כאן, בדברי הנמוק"י, הם היו שולחים כל כך עד ששלחו סעודתם.

אז ראשית כל היה מקום להגדיר פשוט, אם הם היו שולחים את הכל בבת אחת, אז היה מקום להגיד שהם פטורים, למה הם פטורים, מאותה סברא שאמרנו מהמג"א בשיטת הרמב"ם, כיון שאם הם שולחים את כל מאכלם שיש להם בביתם כולל סעודתם, נמצא שהוא לא שייר לעצמו לסעודה כלום, אז זה סיבת פטור, קמ"ל שעדיין יש חיוב, כמו שיטת הרמב"ם שמחלפי אהדדי.

אבל א"כ מה שהוא נתן את כל סעודתם, זה נעשה באופן כזה, שיש כאן צד של פטור, ואפ"ה חייב.

לפי"ז אולי מדוייק למה נאמר בדברי הנמוק"י שהם שלחו כ"כ עד כדי ששלחו כדי סעודתם, אז משמע שהם שלחו את זה בזה אחר זה. הפוסקים הרי דנו מה הדין בשתי מנות אם הוא שלח כל מנה בנפרד, אז גם אם לא נאמר שמדובר בנמוק"י שהוא שלח כל מנה בנפרד, אלא הם שלחו שנים שנים וכדו', או שנעים ולאחר מכן אחד, אבל הם שלחו בודאי פעם אחת שתיים בבית אחת, הם שלחו אבל כל פעם עוד. למה הם שלחו כל פעם עוד, ולא עשו את הכל בבת אחת?

היה מקום גופא למה שנתבאר השתא, אם הם היו שולחים את הכל בבת אחת במשלוח מנות הראשון, הוא איננו חייב. אחרי שהוא שלח שתיים בבת אחת, החיוב כבר חל, אחרי שכבר החיוב חל עליו, אפשר גם לשלוח את הסעודה עצמה.

עוד פעם. אם הוא שולח מעיקרא רק את הסעודה, אז החיוב מעולם לא חל עליו כמשלוח מנות, אבל אם הוא שולח בזה אחר זה, אז בפעם הראשונה שהוא שלח, הוא בודאי מחוייב, והוא בודאי קיים, הוא מחוייב כי הוא יכול לשלוח רק חלק, הוא בודאי קיים כי נשאר לו חלק, אחרי שהוא התחייב במצות משלוח מנות, עכשיו גם אם הוא ישלח את הסעודה, אולי הוא יצא ידי חובה. היה מקום לומר שאם הוא ישלח את הסעודה הוא גם לא יצא ידי חובה, כי הוא לא שייר לעצמו כלום, מבואר בנמוק"י, שגם זה חלק מהחיוב שבדבר, והקיום שבדבר, שגם אם הוא לא ישייר לעצמו לבסוף כלום, אפילו הכי הוא חייב לתת, ואם הוא נתן, הוא קיים את המצוה אפילו על עצם סעודתו שלו גופא, כמו שנתבאר.

... -

- לא משמע בדברי הנמוק"י שכל פעם הוא החזיר לו את אותו דבר. לפי"ז חזרנו לנקודת הטהרת השולחן ... כלומר, היה שליח להולכה לשני הצדדים?

... -

- אין הכרח בדברי הנמוק"י למה שאני אומר, אנחנו באים לחפש מה צד החיוב שבנמוק"י. אתה רוצה להעמיד אוקימתא שמדובר רק באופן כזה שכל פעם הוא לא שלח עד שהוא קיבל אחד בחזרה, ולעולם לא היה זמן שהוא לא נשאר בלעדי כלום. אני שומע, אז אין הכרח בדברי הנמוק"י לומר כדברי ש?? אפשר לומר אבל, שהנמוק"י לא הגדיר באיזה אופן מדובר, לשיטתך הוא דיבר רק באופן הזה. שומע. האופן שאני אומר עכשיו לא מוכרח בדברי הנמוק"י, אפשר ללמוד כמו המהלך הראשון והשני, ממילא גם זה לא מוכרח, יש כאן צד חידוש שזה מה שנאמר בדברי הנמוק"י. הכרח, בפה מלא לא, ואתם צודקים, שמה שאתם אומרים זה מילתא דמסתברא, כי לא מסתבר שהוא חצי יום גמר לשלוח לו, ואחרי חצי יום הוא שלח בחזרה, למה שיעשו שני שלוחים, בין כה וכה הוא הולך הלוך וחזור. יש סברא כדבריכם, אמת.

... -

- הוא לא הפסיד, הוא קיבל סעודה, אין לו בעיה לבסוף, לא שהוא לא קיים את הסעודה, היה לו מה לאכול, רק השאלה אם יש דין לכתחילה לשייר לעצמו את סעודתו שלו, בכדי שזה יהיה שורש הקיום לדברי המג"א.

אופן נוסף לעיין בדברי הנמוק"י שיש מקום של חידוש, כמו שחידד הב"ח אצלנו בסי' תרצ"ה, במתנות לאביונים, כאשר ישנו ריבוי של מעות, דברי הרמב"ם הידועים, מוטב להרבות במתנות לאביונים מלהרבות במשתה ומשלוח מנות. כאשר יש לו ריבוי של מתנות לאביונים, יש לו למשל, כמו שאומר הב"ח, מאה זוז, למי הוא יתן את אותם מאה זוז, האם הוא יתן את זה לשני עניים, חמישים וחמישים, אחד תשעים ותשע, לא ניכנס לנידון, אבל הוא יתן את זה לשני עניים, או שיחלק לריבוי של עניים. יש את דברי הרמב"ם הידועים, ריבוי המתנה עדיפה.

במשלוח מנות, יש לאדם עכשיו ריבוי של משלוח מנות, יש לו בבית מאה מוצרים, מעין מאה זוז. לכמה אנשים עדיף שהוא יתן את המשלוח מנות, לאדם אחד את הכל, או שהוא יתן את זה לחמישים אנשים, לכל אחד שנים?

בלשון הב"ח משמע, שלכן תיקנו שתי מנות, מחמת שזה אופן של שמחה, קשה לאדם להשיג ידידים, צריך שתים. אבל אין לו שתיים, יש לו מאה, כמה מנות עדיף לשלוח, לכל אחד שנים שנים, או עדיף לתת לכל אחד את כולם?

אולי זה עומק החידוש שנאמר כאן בדברי הנמוק"י. הם היו מחלפי סעודתייהו אהדדי, הם נתנו עוד ועוד, עד שנתנו אפילו סעודתם. למה הם שלחו רק לאותו אחד? הפוך, שירבה ברעים רבים, שיתן לעוד ועוד את הסעודה, למה הם החליפו את כל סעודתם לתת אחד לשני.

זה לכאורה כבר מוכרח בדברי הנמוק"י, זה כבר לא צד של חידוש, זה לכאורה מוכח החידוש הזה בדברי הנמוק"י, שבודאי עדיף לתת לאחד את כל המשלוח מנות. עד כדי כך הוא אומר, שהם נתנו אפילו את סעודתם דידהו, אבל זה רק שיעור בשלמות של הנתנה שהם נתנו.

אבל א"כ, במתנות לאביונים אם יש לו מאה זוז למי הוא יתן, אומר הב"ח, יתן למאה עניים. אם מהני שיעור של זוז, לא ניכנס, מוכח בב"ח משמע דלא כהפוסקים שצריך שיעור של סעודה. זו עוד נקודה לעצמה. אבל מ"מ במשלוח מנות הגדרת הדבר כמה הוא יתן, הוא יתן את כל המאה מנות שיש לו לאחד, וזה עומק החידוש שנאמר כאן בדברי הנמוק"י, שהיו מחלפי סעודתייהו אהדדי.

זה לכאורה שלושה מהלכים בשיטת הנמוק"י.

...

- אמרתי בב"ח את הצד האחד שבעניים כדברי הרמב"ם צריך לחלק למאה, לא נתבאר להדיא אבל מה הדין במשלוח מנות, בנמוק"י תהיה הוכחה לצד הזה. אמרנו, בב"ח מובא רק שתי..

...

- לא מסתבר לומר שכל המקרה כאן נאמר כי לא היה לאותו חכם רק אוהב אחד. הב"ח כותב את זה סברא של שתי מנות למה תיקנו, הוא לא נכנס לנידון אם יש לי מאה כמה לתת למשלוח מנות, הוא לא נכנס לנידון להדיא, במתנות לאביונים הוא דן להדיא כשיש לו מאה.

...

- לכן תיקנו אבל שיתן לו שתיים ולא יפזר את זה לשנים, אבל אם יש לו מאה כמה הוא יתן, הוא לא כותב, כאן משמע שהוא שלח את כל סעודתו.

...

- הפשט בב"ח הוא כזה, שבאופן שיש לו אוהבים, וידידיו של בני אדם הם מועטים, אם הוא יתן לו מעט, זה לא כדי שיעור אהבתו, ולכן עדיף לחזק את הקשר מול האחד.

...

- יכול להיות שכשיש לו מאה, כבר לא אמרו את יסוד הדין, שנים לתת, זה לא אחד, אבל יש לו מאה, הוא יתן את זה לשלושה אנשים, הוא יתן לחמישה, יתן לשבעה, לכמה אני לא יודע, אבל לבוא ולתת רק לאחד את הכל? כאן משמע בדברי הנמוק"י שזה מה שהם עשו. להעמיד כהיכי תימצי שלא היה לו שום אוהב אחר אלא הוא? אולי.

- כל ההכרח הוא בשיטת הנמוק"י, שנאמר, לפי הרמב"ם זה מדין עניים, אז מיניה וביה הראיה נפלה. אמת. אבל גם לא מבואר בדברי הרמב"ם שכוונת הדבר שיש חיוב שבדבר כמה, כלומר, הוא אומר שאם הרבה לשלוח לרעים זה מהני, אבל האם עדיף לשלוח לאחד או לא, יש קצת דיוק שעדיף לשלוח לרעים.

עד השתא א"כ נתבאר שתי שיטות בסוגיא, שיטת הרמב"ם ושיטת הנמוק"י, לפי שיטת הרמב"ם זה קאי כאן בסוגיא שעסקין בעניים, ולכן מחלפי אהדדי בארבעת החידושים שנתבארו בשיטת הרמב"ם.

לשיטת הנמוק"י, לא מדובר בעניים, אלא מדובר עד כדי כך כל כך, והאופן שהם שלחו זה אפילו עד כדי סעודתם, נתבאר שלושת האופנים בשיטת הנמוק"י שיש להבין מה נקודת החידוש בשיטתו.

שיטה שלישי בסוגיא כידוע, זוהי שיטת רש"י. רש"י לומד בסוגייתנו שהיו מחלפי אהדדי, היה אוכל שנה אחת אצל זה, ושנה לאחר מכן היה אוכל אצל חברו.

דברי רש"י כידוע, התקשה הב"י כאן בסוגייתנו מה חידוש יש בדברי רש"י. לשון הב"י קצת קשה, וקשה לי על דבריו, דא"כ לא היו מקיימים משלוח מנות איש לרעהו. וא"ת שהיו שולחים מנות איש לרעהו, א"כ מאי אתא לאשמועינן.

אז מבואר בב"י שתי נקודות. נקודה ראשונה, דא"כ לא היו מקיימים משלוח מנות איש לרעהו. אז בפשטות, מחמת שרק אחד שלח, והשני לא שלח. או ששניהם לא היו מקיימים, מפני שהוא מעולם לא שלח, אלא הוא רק בא לאכול אצל חברו. ואם תאמר שהיו שולחים מנות איש לרעהו, בין כך הם היו שולחים, זולת מה שהוא הלך לאכול אצל רעהו, א"כ מאי אתא לאשמועינן.

לכאורה הבלענו בהבלעה תשובה על שאלת הדרכי משה על הב"י.

אבל בכל אופן, מה שנתבאר בדברי הב"י בשיטת רש"י, הם היו הולכים לסעוד אחד אצל חברו. אז לכאורה, מי שהלך לסעוד אצל חברו, האם הוא מקיים מצות משלוח מנות, או לא?

ביאור שיטת רש"י, מה שנתבאר בדברי האחרונים, כמו שסידרו נפלא במראי מקומות, רק בקצרה, ולפי"ז הרחבה לנקודה דידן.

המהלך הראשון, כמו שדן הדרכי משה בדברי הב"י, שיש לנו נקודת נידון בסוגייתנו, כאשר האדם הולך לאכול אצל חברו, או חברו בא לאכול אצלו, האם מקיימים בזה מצות משלוח מנות או לא.

יסוד הנידון הראשון, האם נאמר לשון של משלוח, לא מדין ושלח את ידו, שהיא נשאר אצלו, אלא מדין ושלחה מביתו, הרי בשעה שהוא הולך לאכול אצל חברו, או חברו בא אצלו, הדבר אינו מתנתק ממנו. זה ביאור אחד בנקודת הנידון שיש לדון בדברי הדרכי משה, כמו שהאריכו האחרונים.

אבל האופן השני, עוד פעם, לפי הבנין ציון שיש דין של משלוח מנות איש לרעהו. ואם כל מה שהם עשו כאן, הלכו לאכול אחד אצל חברו, זה היה ע"י שליח, או לא ע"י שליח? לא היה ע"י שליח, אז א"כ מאי קמ"ל לשיטת רש"י, עוד פעם יש לנו את הקמ"ל לשיטת רש"י. בזה שהוא הלך לאכול אצל חברו, אפילו אם רק אחד מהם קיים מצות משלוח מנות והשני לא קיים, מה הקמ"ל שהאחד כן קיים, מה מונח בקמ"ל שהאחד קיים, זה שזה נעשה שלא ע"י שליח, ואפילו הכי הוא קיים מצות משלוח מנות, אם יש דין ע"י שליח, אז אף אחד מהם לא קיים מצות משלוח מנות. מוכח לכאורה בשיטת רש"י כמו הצד של הבנין ציון שלא צריך ע"י שליח.

זהו א"כ המהלך בדברי הדרכי משה. א"כ בדברי הדרכי משה מונחות שתי נקודות נידון, נידון ראשון, שהוא עצמו אוכל אצל חברו. ויתר על כן, שזה לא נעשה ע"י שליח.

בזה גופא שהוא אוכל אצל חברו, או שחבירו אוכל אצלו, אם מהני מתנה על מנת להחזיר במצות משלוח מנות, כמו שדנו האחרונים, אז לכאורה גם אם הוא אוכל אצל חברו ודאי שזה יהיה מהני.

רק לפי הצד שמתנה ע"מ להחזיר לא מהני במשלוח מנות, אז זה שהוא נותן את זה לחבירו, והוא חוזר ואוכל אצלו, או שחבירו בא אצלו, יש כאן מקום לדון עכשיו האם הוא קיים מצות משלוח מנות, או לא קיים מצות משלוח מנות.

ויתר על כן, מה שפוסק הרמ"א שמהני התקבלתי, אם מהני התקבלתי, אז זה שהוא שולח את חברו ולאחר מכן הוא בא לאכול, זה לא גרע מכל התקבלתי, כי הרי אפילו בהתקבלתי, מתנה על מנת להחזיר מהני, ואם מהני, כל שכן בהתקבלתי שבדבר, הרי שכל שכן שמהני כאן שהוא יבוא לאכול אצלו בחזרה.

כל זה נכלל בכלל דברי הדרכי משה גופא שקמ"ל שיוצא ידי חובה, השאלה עד איפה השיעור שיוצא ידי חובה, האם כי יש כאן קנין גמור, ולאחר מכן הוא בא לאכול אצלו, כותב הכף החיים, אדם שבא לאכול אצל חברו ורוצה לקיים מצות משלוח מנות, באיזה אופן הוא יעשה, יתן לו הבעה"ב בידיו ויגביה ויגיד לשם יחוד קוב"ה של מצות משלוח מנות, ולאחר מכן יאכל. אם כך נעשה כאן, ודאי שיש כאן קיום גמור, אבל גם אם לא, אם מהני מתנה ע"מ להחזיר, ומהני התקבלתי, לכאורה יהיה מהני גם בדברי הדרכי משה.

א"כ זה מהלך אחד בדברי שיטת רש"י, דרכי משה בשיטת רש"י, שעל אף שהוא הולך אצל חברו והוא אינו מתנתק אצלו, וזה לא ע"י שליח, אפילו הכי מהני כמו שנתבאר.

שיטת הט"ז על אתר, שהיה ס"ד, ולא רק ס"ד, אלא באופן מסויים, אם זה היה באותה שנה ולא בשתי שנים, אז יש כאן דין של הלואה, כיון שהוא נותן לו והוא עתיד להחזיר לו, או סבלונות שהם מעין הלואה, או שזו הלואה גמורה, לא משמע שזו הלואה גמורה ממש, או שזה רק מיחזי כהלואה, אבל בכל אופן לדברי הט"ז הגדרת הדבר, כיון שהוא נותן לו והוא עתיד להחזיר לו, ולמה הגדרת הדבר שהוא עתיד להחזיר לו, מי אמר באמת שהוא יחזיר לו?

אז אם זה דין של סבלונות שהוא חייב להחזיר לו, זה פשוט. אבל אם אין דין של סבלונות, מי אמר שהוא באמת יחזיר לו?

תשובה לדבר, לכן מבואר שהם היו עניים. כלומר, זה לא בשיטת רש"י, זה לרמב"ם, אבל לפי"ז אפשר להכניס את הרמב"ם ברש"י, מבואר שהם היו עניים, וכיון שהוא יודע שבשעה שהוא נתן לו, הוא נתן לו את סעודתו ואין לו מאיפה לקיים עכשיו סעודה, אז הוא לא מחכה שישלחו לו מדין תמחוי של שתי סעודות, בודאי שהוא יחזיר לו את הסעודה, כי הרי הוא יודע שהוא עני, ממילא יש כאן סברא למה בודאי שהוא עתיד להחזיר לו, וזה מיחזי כהלואה.

אבל לפי"ז לכאורה אם זה לא היה עניים, אלא הוא היה עשיר, אולי באמת אין מיחזי כהלואה, אפילו לשיטת הט"ז באותה שנה.

עוד פעם. מה שאמרנו הוא לא כתוב בט"ז, אנחנו אומרים, בשיטת הט"ז היה מקום לומר, נלמד את הרמב"ם ברש"י, שמדובר בעני, ומה שהוא שלח לו, הוא שלח לו את סעודתו גופא כי הוא עני, אם נחבר את הדברים, אז כל מה שיש כאן סברא של מיחזי כהלואה, זה הני מילי שהוא עתיד להחזיר לו כי שניהם יודעים שהם עניים, וכל ניתנים היתה דוקא הם נתנו אחד להדדי, זה לא מדין שהיה לו רע אחד בלבד, אם נלמד כדבריכם כב"ח, אלא בשיטת רש"י הגדרת הדבר מחמת שהם היו עניים, ולכן הם נתנו אחד לשני, על מנת שהם יחזירו אחד לשני, ולכן זה מיחזי כהלואה באותה שנה, ואז באמת לא יהיה מהני, אבל לא באותה שנה מהני כמו שמבואר בט"ז.

ויתר על כן כמו שהעמדנו צד, שאם הם לא עניים, באמת יהיה אפשר לתת באותה שנה ולהחזיר, כי הוא לא סומך על החזרתו אם זה לא בגדר של סבלונות, או שזה רק מיחזי כהלואה, וג"כ הייה אסור.

אלו הם שני המהלכים א"כ, שיטת הדרכי משה ברש"י, ושיטת הט"ז ברש"י.

השיטה השלישית שכבר הזכרה לעיל, זו שיטת המג"א, שהמג"א אומר חידוש, שהרי לכאורה אחד מהם הלך לאכול אצל חברו, כמו ששואל הב"י א"כ רק אחד מהם קיים מצות משלוח מנות כי הוא שלח לחבירו, וחבירו לא שלח אצלו, תשובה לדבר, אומר המג"א, שמי שאין לו סעודה, אז הוא באמת פטור.

אז בואו ניתן למשל את הדוגמא, אבי בר אבין ורב חנינא בר אבין, ניקח דוגמא פשוטה בראובן ושמעון, ראובן הלך לאכול אצל שמעון, אז לפי המג"א, אפשר להעמיד את זה בשני צדדים, מי קיים כאן את מצות משלוח מנות?

ראובן נתן לשמעון, והוא הביא אתו את הסעודה. לשמעון היתה סעודה, או לא היתה סעודה? לפי"ז מי קיים את המצוה? ראובן קיים. היה מקום רק לומר שאחרי שראובן הביא לשמעון סעודה, אז כבר שמעון התחייב. או שמא נאמר שזו לא סעודתו, ראובן מביא לו את הסעודה לסעוד עמו. יש צד הפוך בדיוק, שראובן בא לאכול אצל שמעון, ומי קיים את המצוה, שמעון קיים, וראובן לא קיים.

לא נתבאר להדיא בדברי המג"א ברש"י באיזה אופן הוא למד מי מקיים כאן את המצוה, האם ראובן קיים את המצוה, או

שמעון קיים את המצוה, שני הצדדים כמו שנתבאר.

אבל בכל אופן, זה ודאי עולה מדברי המג"א בשיטת רש"י, שהגדרת הדבר היא שמי שאין לו סעודה, הוא פטור מעיקרא ממצות משלוח מנות, ויסוד הדברים כמובן שהמג"א הוציא את זה, נתבאר בשיטת הרמב"ם, שדין המשלוח מנות הוא חלק מדין סעודה, וכיון שהוא חלק מדין סעודה, זה שיעור במצות הסעודה כמו שנתבאר בתחילת הדברים, ולכן הוא למד גם בשיטת רש"י שאם אין לו סעודה, באמת הוא פטור ממצות משלוח מנות.

אלא שדננו, מה הדין באדם שאין לו סעודה ושלחו לו סעודה, האם הוא חייב במצות משלוח מנות ממה ששלחו לו? הפוסקים דנו בענין, שע"ז הם כתבו שהוא חייב במצות משלוח מנות, אבל מי שהוא ענין ואין לו לשלוח, ושלחו לו משלוח מנות וזה סעודתו, יהיה מקום עכשיו לדון, האם מסעודתו גופא שהוא קיבל, הוא חייב לשלוח משלוח מנות, או שזה דין ביסוד של סעודה שלי שאני צריך לשלוח מנהות, אבל אם קיבלתי את סעודתי מזולתי, לא חל ע"ז מצוה, כי כל הסעודה הזו זה קיום מצות משלוח מנות ?? זה לא אם יש לו סעודה הוא צריך לשלוח, אלא זה שיעור בסעודה שהכין לעצמו, שהוא צריך לשלוח, ושיעור סעודה שהוא הכין לעצמו וצריך לשלוח.

לכאורה גם בדברי המג"א עצמו, בשעה שאין לו סעודה והוא הלך לאכול אצל חבירו, שהפוסקים דנו בארוכה, אדם שסועד אצל חבירו האם הוא קונה את האוכל שהוא סועד אצלו, הפוסקים דנו למשל אדם במתארח בפסח, שיש דין שזה יהיה שלו וכדו', אז אם הוא כן קונה את אותה סעודה, לא באופן שהוא הקנה לו בידים כדברי הכף החיים, אלא הוא קונה את זה בעצם האכילה עצמה, אז בשעה שזה נמצא בפיו, למה שהוא לא יתחייב עכשיו במצות משלוח מנות מסעודתו שלו גופא? מה נאמר שזה נמאס, כסוגיא בכתובות דף ל' למה שעכשיו הוא לא יהיה חייב במצות משלוח מנות מאכילתו שנמצא בפיו? מה נאמר, שכל שזה נמצא בפיו, כבר לא שייך לתת לחבירו, לא צריך להגיע לנמאס ממש.

אבל יש מקום לפי מה שאמרנו, להגדרה הרבה יותר פשוטה, הוא לא חייב במצות משלוח מנות, כי יסוד מצות משלוח מנות נאמר, אם זה סעודתו שלו מעיקרא, אבל בסעודה שקיבל מחבירו, מעולם לא נאמר מצוה של משלוח מנות, אלא רק סעודה שהוא גופא עשה. זה א"כ שיטת המג"א בשיטת רש"י.

...

נשאל את השאלה הפשוטה. בדברי המג"א שאומר שאדם שאין לו סעודה הוא לא חייב, ואם הוא כן שלח, הוא קיים או לא קיים. השאלה הרי עומדת הפוכה, אדם שיש לו סעודה והוא שלח לא מסעודתו, הוא קיים או לא קיים? יש צד לומר שצריך לשלוח דוקא מהסעודה. יש צד לומר, שאחרי שיש לו כבר שיעור סעודה, הוא כבר יכול לשלוח מכל דבר שהוא רוצה. אדם שאין לו סעודה, שזה המקרה של המג"א, הוא פטור, מה הדין אם הוא שלח? אין לו חיוב מעיקרא כי אין לו סעודה, ולכן, כי יש דין לשלוח רק מהסעודה, או אפילו אדם ששלח לא מהסעודה באופן שיש לו סעודה, הוא חייב וקיים, אבל אדם שאין לו סעודה, גם אם הוא ישלח הוא לא יקיים, אבל אם שיש לו סעודה, לא חייבו אותו לשלוח מנות, אבל אם למעשה עכשיו הוא ישלח, הוא יקיים, אז אין עדיין הכרח גמור מהלחם משנה שהבאתם. אבל ודאי שיותר נוטה כדבריכם, אני מסכים. זה עדיין בלחם משנה, זה לא במג"א עצמו.

...

אין דין במשלוח מנות לתת משלוח מנות. אני שומע צד במה שאתם אומרים, יש ודאי צד פשוט כמו מה שאתם אומרים, אבל יש צד להבין שהגדרת הדבר, במשלוח מנות נאמר במה שראוי לי לסעודה, אם זה לא שלי, אדם קיים בי את המשלוח מנות, לא נצטויתי ממה שקיימו בי את המשלוח מנות לשלוח מנות. יש ע"ז שם משלוח מנות שקיבלתי אותו לסעודתי, אני לא מחוייב ממשלוח מנות לתת משלוח מנות. אני שומע מה שאתם אומרים, אבל אני יכול להבין גם צד שני.

...

המקרה הפשוט, לא ע"ז הוא מדבר, הוא מדבר שהוא בא לסעוד אצל חבירו. זה המקרה של המג"א בפשטות.

...

ממילא הוא אומר שאם הוא הכין ולבסוף הלך לסעוד, אין שום נפק"מ, כי הוא כבר הכין, אדם הכין סעודה, פתאום הזמינו אותו, אז הוא הלך, אז הוא חייב. רק הוא אומר, מה הדין באופן שהוא סועד אצל חבירו והוא לא הכין, והוא קיבל, יש מקום עדיין לעיין לדברי המג"א. ודאי שיש צד גדול להבין כמו שהם אמרו, מה איכפת לי אם הוא קיבל בי"ג, בי"ד, או בכל יום אחר, למעשה עכשיו יש לו סעודה. או שהגדרת הדבר, יש ע"ז שם של משלוח מנות, אין דין לשלוח משלוח מנות לאחרים, יש

דין לשלוח מסעות, ואם הסעודה שלו זה לא סעודה שלו, אלא זה משלוח מנות, אין ע"ז חיוב אחר.

אלו הם א"כ שלש שיטות שנאמרו בדברי רש"י, כמו שהוזכר במראי מקומות. המהלך הרביעי שהוזכר במראי מקומות, זו שיטת הרש"ש, הרש"ש שמחדש חידוש שמה שנאמר קיימת בנו משלוח מנות, אז הגדרת הדבר היא, זה דייקא קיימת בנו, כלומר שמצות משלוח מנות יסודה אהבה ורעות, או מחמת שיהיה לו מה לאכול, כדברי המנות הלוי ותרומת הדשן, וכדברי המנות הלוי ועוד שמטרת הדבר להרבות אהבה ורעות, אז כל שראובן שלח לשמעון, לא רק שראובן קיים, שזה פשוט, אלא גם שמעון קיים מצות משלוח מנות, כי הגדרת הדבר היא, כי נתקיים ע"י שניהם מצות תכלית המשלוח מנות, שהיא אהבה ורעות.

ודאי שהדברים מחודשים, ראשית שהם לא נתבארו בפוסקים, אבל גם בסברא, להגדיר את הדבר שטעם הדבר הופך להיות גדר בדבר, ואדם שעל ידו נתקיים הוא גם מקיים מצוה. בצדקה לא נאמר שהגדרת הדבר שהעני גם מקיים מצות צדקה, וכן על זה הדרך, לבוא ולומר שזה חלק מקיום מצות משלוח מנות, שהמקבל גם הוא חלק מקיום המצוה, ודאי שצד חידוש גדול יש בדבר.

אבל לפי"ז בדברי רש"י זה ברור, מה שנאמר שרק אחד מהם הלך לסעוד אצל חבירו, אז איך קיימו שניהם מצות משלוח מנות? עד כמה שבין הנותן ובין המקבל, נתקיים על ידיהם מצות משלוח מנות, אז הגדרת הדבר היא ששניהם קיבלו.

יותר על כן, נחמד, לפי שיטת הרמ"א שבאומר התקבלתי אז הוא יוצא ידי חובה, נמצא שהמקבל הוא לא חלק מהמצוה, כי גם אם הוא לא יקבל, המשלח קיים, אז הוא פחות חלק מהמצוה, אז פחות נאמר שהוא חלק ממצות הקיום.

אם נאמר שכשאומר התקבלתי אז המשלח לא מקיים, אז הגדרת הדבר, זה תלוי במקבל, אם הוא מסכים לקבל. נמצא, שקבלתו היא חלק מן הקיום. עדיין זה חידוש, אבל זה פחות חידוש לומר שהמקבל הוא חלק מקיום המצוה.

אבל אם גם בהתקבלתי מהני, אז הגדרת הדבר, לא צריך קבלה בפועל של המקבל, אם לא צריך קבלה של המקבל בפועל, אז מה נעשה.

יתר על כן, אם נאמר שבמתנה על מנת להחזיר, ויתר על כן מה שחודד שבנאנס שהיה ס"ד שיקיים כי זה דין של משלוח, לשון שליחות שבדבר, אז ודאי שיש צד לומר שהמקבל הוא לא חלק מהמצוה לעצמה, ובאופן שקיבל, נעשה יותר אהבה ורעות, ויש יותר חידוש. אבל עדיין כל הצדדים הללו הם מחודשים מאד לומר שהמקבל הוא חלק מהמצוה, והוא מקיים בזה בפועל מצוה של משלוח מנות בפועל.

יתר על כן, מה הדין אם ראובן שלח לשיטת הרש"ש משלוח מנות לשמעון, והוא שם את זה בביתו, חצירו של אדם זוכה לו, הפוסקים דנו באופן שאינו בביתו ואינו יודע, האם הוא מקיים מצות משלוח מנות או אינו מקיים מצות משלוח מנות? באופן שצריך שיהיה ידוע מי המשלח, וצריך שיהיה ידוע למקבל שהוא מקבל. שני צדדים שצריך ידוע, מדין אהבה ורעות, צריך שהמשלח, ידע מי שהוא, כמו שדן הקהילות יעקב, ומדין המקבל, צריך שהוא ידע שהוא קיבל.

אבל לפי הצד שהסברא שיהיה לו מה לאכול, הוא חזר לביתו ויש לו כאן מה לאכול, הוא לא ידע שהוא קיבל, והוא לא עשה שום מעשה של קנין בדבר, זה היה חצירו, אז לפי הרש"ש, המקבל גם יקבל ויקיים את המצוה, כי סוף כל סוף נתקיים?

הוא אומר את דבריו בסברא של אהבה ורעות, לכאורה הוא לא אמר את זה בסברא של מקבל מדין שיהיה לו מה לסעוד את לבבו. אבל ודאי שאין כאן אפילו מעשה, ואפילו הכי יש כאן צד חידוש יותר גדול.

...

זה תלוי בלומד'ס מה זה התקבלתי, האם זה כאילו והתקבלתי, או שזה התקבלתי גופא. אם התקבלתי הגדרת הדבר שזה כמו קנין והחזיר את הדבר ואין כאן מעשה, אז ודאי שאתה צודק שזה אותה דרגה, אבל אם התקבלתי זה מצד הכאילו התקבלתי שבדבר, זה יהיה פחות נח. אמת.

..

זה מה שחידדנו, האם יש כאן מעשה של הנותן ואין כאן מעשה של המקבל. יש כאן מעשה של המקבל, או אין כאן מעשה? אפילו אם הוא מסכים לקבל, אם הוא עשה מעשה של קנין גמור, אני מבין שיש כאן עוד מעשה, אבל אם הוא לא עשה שום מעשה של קנין גמור, לפי הצד שמהני התקבלתי, אז אין שום צורך במעשה, אפילו אם יש דין של קנין, לא מהני

התקבלתי, הרי הפוסקים דנו האם צריך לעשות מעשה קנין במשלוח מנות המקבל או לא, אפילו אם נאמר שצריך לעשות מעשה קנין, וזה היה בחצירו, וחצירו של אדם זוכה לו שלא מדעתו בחצר המשתמרת, או בעומד בצד שדהו, אין נפק"מ, אז אין כאן מעשה, אז לומר שהוא קיים במעשה? נתקיים על ידו, יש כאן מעשה קיום? אין כאן, הוא לא עשה שום מעשה. תלוי לכאורה בהגדרות.

... -

- לפי"ז הוא פטור, אז לא קיים, קיימת בנו, משמע שהוא קיים, לפי דבריך הוא לא קיים, אז הוא חייב. כמו המג"א באין לו סעודה שהוא פטור, יש דין ??? ???

... -

- אז בלשון קיימת בנו, הכוונה אתה קיימת, לא כמו שהוא למד קיימת בנו ששניהם קיימו. שומע, אולי.

.. -

- רש"י בא לאפוקי שאין דין של שליח, לכאורה. זה הפשטות. הוא אומר חידוש יותר גדול, שבכלל יסוד הדין הוא שכל בין שנים מתקיים, בפשטות ברש"י רש"י בא לאפוקי מהבנין ציון, זה הפשטות ברש"י, שם משלוח ולא שליחות כפשוטו. אתה יכול להכניס את זה עכשיו גם ברש"י, אבל אין הכרח ברש"י גם אם נאמר שהוא בא לאפוקי מהבנין ציון.

... -

- הרש"ש מביא את הדיוק של רש"י בעצמו? שומע. צריך לראות עוד פעם.

... -

- יש מה שהוא אומר כאילו התקבלתי כי אני חושש על ממונך, אז ממילא הריעותא קיימת, אבל אם הוא לא הסכים לקבל כי הוא שונא אותו... אני לא יודע באיזה אופן מהני ההתקבלתי, אם נלמד כמו התרומת הדשן ברמ"א, אז אין לנו בעיה, כי זו סברא שאין לו כדי צרכו, ואם כבר יש לו והוא אומר כאילו התקבלתי, אז זה מהני.

... -

- צריך לומר באופן שהוא קיבל את הדבר, הוא אומר התקבלתי מדין שהוא רוצה לקבל את הדבר, כאילו התקבלתי, אבל אם התקבלתי מדין לקבל, אלא מדין ספיקא, בחקירה שדובר קודם מה הגדר של התקבלתי, האם קיבלתי והחזרתי, או לא קיבלתי מעיקרא, אז אם אני אוהב שלך ואני רק חס על ממונך, אז זה כאילו קיבלתי מצד זה, אבל אם אני בכלל לא מוכן לקבל, זה לא כאילו התקבלתי. כאן תהיה נקודת הנפק"מ. הוא שונא, והוא מעולם לא רוצה לקבל את הדבר.. יכול להיות שהרמ"א לא דיבר, זה יהיה תלוי הא בהא.

... -

- אני לא יודע באיזה מקרה דיבר הרמ"א, האם הרמ"א דיבר באופן שכאילו התקבלתי כוונת הדבר באוהב, כאילו התקבלתי, או שכוונת הדבר שאפילו בשונא מהני כאילו התקבלתי.

... -

- עוד פעם. הגילוי של הנותן צריך שהוא יתקיים בעלמא בעני, או שבעצם הוא פעל במקבל. זו השאלה. הרי החקירה בכל משלוח מנות האם עיקרו נותן או מקבל, גם לאותו שיעור של חשיבות כלפי הנותן או כלפי המקבל וכמה שיעור של מנות, הסברא שהנותן ישפיע? הדוגמא שהפוסקים דנו, אם הוא שלח לפני פורים, וזה הגיע בפורים. אז אומרים התשובות, מה שמובא בחת"ס, מובא במר ואהלות, הוא אומר, הגילוי היה לפני פורים, מה איכפת לי שהגילוי היה לפני פורים, אבל אצל המקבל זה התקבל בפורים. האהבה התגלתה בפורים, הנותן נתן לפני פורים, האהבה התגלתה בפורים, כותב המר ואהלות והחת"ס זה לא מהני, למה לא מהני, מוכח שהוא למד שהאהבה מצד מי מגיעה, מצד הנותן כדבריכם, אבל אפשר לדון בדיוק הפוך, התכלית לא רק שיגלה אהבה, התכלית היא שתתגלה אהבה אצל המקבל, ומתי תתגלה אהבה אצל המקבל, בפורים עצמו, אז יהיה מהני גם לשיטתו. ולפי"ז בשונא, שזה לא יועיל, אז אולי באמת לא יהיה מהני. היא גופא יש מקום

לדון, האם גילוי אהבה הוא מצד הנותן כשלעצמו, ויהיה מהני לפני פורים לפורים, או שגילוי אהבה צריך להיות שיתקבל אצל המקבל. לפי"ז בכאילו התקבלתי יהיה חלוק מתי התקבלתי, תלוי מתי דיבר הרמ"א לפי"ז, אין הכי נמי.

עד כאן א"כ זה ארבעת המהלכים שהוזכרו בדברי שיטת רש"י.

השיטה המחודשת בדברי רש"י, זו שיטת הב"ח. לשון הב"ח אצלנו בסי' תרצ"ה, לאחר שהוא את דברי רש"י, אבל רש"י כתב, ואז הוא מבאר בשיטת רש"י: אלא כך הוא הפירוש, דכיון דטעם משלוח מנות הוא כדי שיהא שמח ושש עם אוהביו ורעיו, ולהשכין ביניהם אהבה ואחוה ורעות, אם כן, אם יסעוד אחד עם חבירו ורעהו, הרי הם בשמחה וטוב לבב משתה יחד, ופטורים הם מעט ממשלוח מנות.

מה זה פטורים הם מעט ממשלוח מנות, זה לא פטורים, הם קיימו משלוח מנות? מה זה פטורים הם מעט ממשלוח מנות? ראובן סועד עם שמעון, הוא פטור ממשלוח מנות? הוא לא פטור, הוא קיים. ודאי שאחרי שהוא קיים, הוא פטור, אבל יסוד הדבר הוא פטור, או שישוד הדבר הוא קיים.

...

אז נמצא ששני בני אדם שסעדו אחד עם השני, אף אחד מהם לא קיים, ואף אחד מהם לא חייב, דומיא דהמג"א במי שאין לו סעודה? לא מסתבר כלל, זה לא פטורים, הוא קיים. אדם חייב במצות לולב, והוא קיים מצות לולב, אז אתה מבין שאחרי שהוא קיים הוא פטור? הוא לא פטור, הוא קיים את חיובו. ודאי שאחרי זה הוא פטור.

...

אז לשיטתך לשיטת הב"ח הוא באמת לא קיים, שניהם לא קיימו. אז האמוראים, אבי בר אבין ורב חנינא בר אבין לא קיימו מצות משלוח מנות, הם עשו דבר של דיעבד. לא מסתבר, הם הפסידו את המצוה של בו ביום, למה הם עשו את זה?

...

אתה צודק, בודאי במג"א הגדרת הדבר שזה לא לכתחילה, מסתמא המג"א מודה שעדיף לכתחילה עדיף לעשות, אז האמוראים...

...

כי הוא לומד יכול להיות בשיטת רש"י, כמו הרמב"ם שהם היו עניים, לכן הם השתדלו לקיים באופן הזה, אבל הוא לא סתם פטר את עצמו. אם הם לא היו עניים, זו באמת שאלה... מי אמר שרש"י לא מודה לרמב"ם בנקודה הזו? יכול להיות שזה היכי תימצי איך לפטור, לשיטת הרמב"ם שהם היו עניים, מה לעשות, אומר רש"י שזה באמת מה שהוא עשה. אם לא, למה הוא באמת עשה את זה, הרי הוא לא חייב, ודאי שמסתבר שהוא לא הכניס את עצמו לחיוב, למה לא? לכאורה.

אבל יתר על כן, הרי הב"ח לומד ברש"י שטעם של מצות משלוח מנות זה אהבה ורעות, אז כיון שאם הוא יאכל אחד עם השני אז יש אהבה ורעות, זה ודאי שצריך להבין את דברי הב"ח, בטעמא של המצוה שהיא דברי קבלה, אנחנו אומרים שיהיה אהבה ורעות, ואם הוא שלח לו אלף מכתבים חמים, והוא שלח לו כסף ויהלומים וזהב, הוא קיים מצות משלוח מנות כי יש ביניהם אהבה ורעות? ודאי שלא. במתנות לאביונים, הוא יכול לתת ממון, במשלוח מנות לפי רוב רובם של הפוסקים, בלי השבלי הלקט, הוא לא יכול לתת הרי ממון, ודאי שאדם שקיבל שני ממתקים קטנים, או שהוא קיבל מיליון דולר, במה הוא שמח יותר? אז לפי דברי הב"ח הוא יצא ידי חובת מצות משלוח מנות כי הוא שלח מיליון דולר? פשוט וברור שלא.

אז ודאי שהבנת דברי הב"ח היא באופן שונה. לכאורה ביאור דברי הב"ח הוא כך. יש מצוה של משלוח מנות, אמרו הפוסקים שני טעמים למשלוח מנות, האם מדין שיהיה למקבל מה לאכול, ובדקות יותר, לא רק מה לאכול, תוספת מאכל, כדברי החת"ס שאם אין לו מה לאכול זה מתנות לאביונים, ומכאן ואילך זה רק משלוח מנות, או שהגדרת הדבר הוא מדין אהבה ורעות, שיגיעו לאחד שבהם. שני הטעמים שנתבארו בדברי הפוסקים. אבל המצוה מה היא, מצוה של משלוח מנות.

רש"י למד שיטה שלישית בסוגיא מה המצוה של משלוח מנות. רש"י למד שנאמר בלשון הפסוק וימי הפורים האלה נזכרים ונעשים, משפחה ומשפחה, עיר ועיר, מדינה ומדינה, אומר רש"י להדיא הרי, כמו שמבואר בגמ', על המגילה אומר רש"י מה זה משפחה ומשפחה, הגדרת הדבר שסועדים לבבם יחד כדרך האוהבים.

אז מצות פורים נאמר בה משפחה ומשפחה, עיר ועיר, מדינה ומדינה. כלומר, מצות פורים של שמחה, ימי משתה ושמחה הגדרת הדבר היא, זה לא ימי משתה ושמחה כל יחיד ויחיד לעצמו, וכמו בשאר המועדים שפוסק הרמב"ם שאם אין משמח לב העניים אין זה אלא מילוי כרסו, אלא בפורים נאמר יסוד של דין אחר, בפורים נאמר שצורת השמחה של ימי משתה ושמחה, באיזה אופן זה ימי משתה ושמחה, באופן של משפחה ומשפחה, עיר ועיר, מדינה ומדינה, זה צורת הדבר של משפחה ומשפחה.

מאותו יסוד שנאמר משפחה ומשפחה, נאמר דין של משלוח מנות איש לרעהו. מהו משלוח מנות איש לרעהו, לסעוד יחד את לבבם. ראובן שולח לשמעון, זה לא שליחות כפשוטו, אלא הוא שולח לו דייקא צרכי סעודה, כמו שאומר הרמב"ם, למה דוקא צריך לשלוח צרכי סעודה, למה שלא ישלח דבר אחר? זה שיעור מחלק מצות הסעודה.

אבל עכשיו הגדרה חדה הרבה יותר, מה הגדרת הדבר שהוא צריך לשלוח דוקא מהסעודה עצמה, צריך לשלוח מהסעודה עצמה מפני שזה מצוה לסעוד יחד. ולכתחילה איך קיום המצוה, להזמין את רעהו אליו ולסעוד יחד, זה עיקר המצוה. זה לא אם הוא קונה את זה שזה בתוך פיו, ולא שהוא צריך להקנות לו את זה, ולומר לשם יחוד בשעת הקנין כדברי הכף החיים, אלא מהי עיקר המצוה של מצות משלוח מנות, כמו שבפסח יש כל דכפין ייתי ויכול מדין עניים, יש דין של מתנות לאביונים בפורים, אבל יש דין של משלוח מנות, מהו יסוד הדין של מצות משלוח מנות, להושיב את רעיו אצלו בסעודתו, שהסעודה תהיה משפחה ומשפחה.

ומצד כך, ראשית, את מי עדיף להזמין, את המשפחה שלו. לכן דייקא הגמ' מספרת על שני אמוראים שעשו את הסעודה יחד, מי זה היה שני האמוראים שעשו את הסעודה יחד? אומרת הגמ', הם היו הרי לכאורה אחים, אביי בר אבין ורב חנינא בר אבין, למה אביי בר אבין ורב חנינא בר אבין דייקא, שניהם היו בר אבין, עשו את סעודתם יחד? זה מדין משפחה ומשפחה.

אלא שלפי הראשונים שגרסו, אם נלמד כך בשיטת רש"י, גרסו בסוגייתנו אביי ורבא, לא אביי בר אבין ורב חנינא בר אבין, אז נאמר שיסוד הדין של משפחה ומשפחה נאמר שצריך להרחיב את הסעודה, תמיד זה רק משפחה, נאמר כאן מדין משלוח מנות, להרחיב את זה גם לידידיו ורעיו שהם חלק ממשפחה. אבל יסוד הדין מהיכן מתחיל משלוח מנות, מדין משפחה ומשפחה.

ולכתחילה יקיים את זה במשפחתו, אביי בר אבין ורב חנינא בר אבין, ואפילו אם נאמר כמו שנאמר אביי ורבא, שהיו שניהם ידידים, ברי פלוגתא של אביי ורבא, הגדרת הדבר היא, זו הרחבת מצות המשפחה בשיעור של משלוח מנות.

עכשיו לפי"ז להבין, כשנאמר לפי"ז מצות משלוח מנות, הגדרת משלוח מנות היא כך, יסוד המצוה, יסוד דין רעהו, נתחדש במצות משלוח מנות יסוד חדש, שאפילו אם הוא לא סועד אתו יחד בשולחנו, אלא הוא לקח מסעודתו שלו ושולח אותה לחבירו, אז זה לא דין כמו בקרבן פסח שאוכלין בחבורה אחת, צריך להיות בבית אחד, אלא נאמר יסוד של דין שאפילו אם הוא לוקח מסעודתו שלו ושולח אותה למקום אחר, זה נחשב סעודה אחת, אבל יסוד הדין מאיזה דין הוא, מדין הסעודה אחת.

ודייקא נאמר לפי"ז משלוח מנות, אפילו אם לא הבאתי אותו אלי, אלא שלחתי לו, אומר רש"י משלוח, הוא שולח את הדבר, שם תואר שבדבר, כלומר הגדרת הדבר זה לא מביא אותו אלי, אלא הוא שולח את זה לרעהו, אז ודאי שבסברא פשוטה היה מקום להבין שזה לא אותה סעודה.

יותר על כן, אפילו אם אני שולח לחברי, היה סברא לומר שאני אביא לו את סעודתו, אז עדיין יש כאן חיבור, אבל אם הוא שולח ע"י שליח בעלמא, זה כמו איזה שהוא מרכול ששולח אוכל מוכן, קמ"ל שאפילו הכי נקרא מצות משלוח מנות.

ולפי"ז, כאשר הוא סועד אצל חבירו, לא שהוא לא קיים את המצוה, אומר הב"ח, הוא פטור מהמשלוח מנות, אבל את יסוד המצוה הוא קיים. המצוה של המנות הוא קיים, המשלוח שבדבר הוא פטור, אבל זה לא שהוא פטור, הוא פטור כי הוא קיים את שורש המצוה, והוא לא צריך לחידוש של דברי קבלה שמהני קיום המצוה אפילו באופן שהוא שלח את הדבר, אלא כאן מונח עיקרה של קיום המצוה.

לפי"ז מה שעולה בדברי רש"י, יסוד מצות משלוח מנות הוא סעודה בבת אחת.

כשבאנו עכשיו להגיע ביסוד דברי רש"י להלן, מכאן ואילך, אנחנו נתחיל, כמובן לא נסיים...

- שניהם, כי כל המצוה היא לסעוד יחד עם ידידיו, זה לא שאלה של ראובן או שמעון מי יצא, אין כאן אפילו את השאלה שדנו בדברי רש"י, כל היסוד של המצוה הוא לסעוד יחד. ניתן למשל נפק"מ, מה הדין אם ראובן ושמעון סועדים יחד והאוכל הגיע ממקום שלישי, יכול להיות שהם גם יקיימו, אין לי שום נפק"מ, זה לא דין בסעודתו במובן שהוא התחיל להכין כמו שלמד המג"א, הכנתי סעודה ואני נותן לך. זה דין לסעוד יחד, מה שאני סועד, אני צריך לשתף אותך גם יחד.

...

- זה מגודר שאם ראובן שלח לשמעון ושמעון אוכל בביתו, כיון שזה מסעודתו של ראובן, חשבינן ליה כסעודה אחת.

...

- לגמרי הפוך מהרש"ש, הרש"ש לומד מדין שהוא עשה מעשה והשני קיבל, אז זה נקרא קיימת בנו, לפי מה שאנחנו אומרים עכשיו, אין לראובן יותר משמעון כלום.

...

- אותה סברא ששניהם קיימו, אבל מטעם אחר לגמרי. כדין הרש"ש, ולא מצורת טעמו.

...

- את היסוד הזה עוד פעם אומר הרש"ש. לדברינו אפשר לומר שהגדרת הדבר היא כך, ודאי שיהיה צד יותר מחודש לומר שברגע שראובן שלח לשמעון, אז ראובן יצא ושמעון לא יצא, ויש מקום לומר את הגדרת הדבר, מחמת שזה נקרא סעודתו של ראובן. אבל אפילו אם נאמר כרש"ש, לא חידשנו יותר מהרש"ש.

...

- כי זה סעודתו, לא כי הוא שלח. ההגדרה לגמרי אחרת, אנחנו חוזרים להגדרה של משלוח מנות, ההגדרה של משלוח מנות הגדרתה יסודה שתהיה סעודה יחד, אז מי שעשה את הסעודה, עליו חל שם המצוה אולי.

...

- אם שניהם סועדים בפועל יחד, זה עיקר המצוה, שניהם קיימו, אבל כשראובן שולח לשמעון, אז מי קיים, אז אמרנו שיש צד לומר דלא כרש"ש, שרק ראובן קיים ושמעון לא, כי הסעודה הזאת נקראת על שמו של ראובן, אבל אם שניהם סועדים יחד, זה עיקר המצוה שסעודו יחד, לא שייך שרק אחד יקיים, אבל כשראובן שלח לשמעון והסעודה נקראת על שמעון, יהיה מקום לחדש שרק ראובן יצא ולא שמעון. אבל גם אם נאמר כרש"ש, אז שניהם יצאו, אין הכי נמי.

לפי"ז בשיטת רש"י, עד כמה שהעמדנו השתא בשיטת רש"י שיש כאן יסוד של חיוב, שהמצוה היא בעצם סעודה יחד, משפחה ומשפחה, או דוקא משפחה ומשפחה כאבי"ב בר אבין ורב חנינא בר אבין, או אפילו ידידיו ורעיו בהרחבה, כהראשונים שגרסו אביו ורבו, אבל יסוד המצוה היא מצוה של דין של מצות משלוח מנות רק כתוצאה, ולא כיסוד הדין, כי יסוד הדין הוא משפחה.

לפי"ז כל הנידונים שדנו הראשונים, האחרונים, הפוסקים, בפרטי הדינים של מצות משלוח מנות, יש מקום להתחיל לדון מהתחלה על כל הנידונים, אם זוהי הגדרת המצוה של משלוח מנות.

אנחנו מתחילים לדון, ואיך זיל גמור, כמה שנספיק בעז"ה. תחילת הדבר. יסוד שיש דין של שולח, ויש דין של מי שמקבל. משלוח מנות, יש נותן, יש מקבל, יש משלח, יש שנתקבל אצלו.

יש את הנידון מתי זמן מצות השליחות, יש את הנידון במה שהוא שולח.

ראשית כל בטעם הדבר שכתבו הראשונים שצריך שתי מנות, למה צריך שתי מנות, דברי הר"ן הידועים ועוד, זה שיעור חשוב שבדבר, ועוד טעמים שנאמרו בדברי הראשונים.

היה מקום להבין לשיטת רש"י, שההגדרה היא לגמרי אחרת למה צריך שתי מנות, אדם ששולח לחבירו מנה אחת, אז הוא שלח לו אוכל, אבל אם הוא שולח לו שתיים, אז הוא שולח לו סעודה, מסעודתו.

פלוני ששולח לאלמוני חתיכת עוגה. בסדר, הוא שלח לו חתיכת עוגה, זה לא סעודתו. מתי אני מגדיר את זה כסעודתו, כשהוא שלח לו שתיים משלו, זה סעודתו. אבל כשהוא שלח לו אחד, אני לא רואה את זה כסעודה, הוא יכול לשלוח דבר פלוני הוא יכול לשלוח לו דבר אלמוני, איך אני רואה אותו שהוא נעשה שותף בסעודה.

מתי הוא נעשה שותף בסעודה, עד כמה שהוא שולח לו שתי מנות, אני רואה שהסעודה התפשטה מביתו של ראובן לביתו של שמעון.

לפי"ז אם הוא שלח לו בזה אחר זה, מה שדנו הפוסקים, יש מקום גודל לומר, שאני רואה את זה כשני מעשים נפרדים, אני לא רואה שהסעודה הועתקה, אלא אני רואה את זה כדבר נפרד.

עדיין אבל יש מקום לדון בבזה אחר זה, אבל טעם הדבר למה יצטרכו שתי מנות, זה מאד ברור, שתהיה כאן צורה של שליחות סעודה שבדבר.

דנו הראשונים, הריטב"א ואחריו, כאשר יש דין של משלוח מנות, איזה שיעור של מנה צריך להיות, לפי חשיבות הנותן, לפי חשיבות המקבל, לפי חשיבות שניהם?

לפי דברי רש"י, הגדרת הדבר, כמה צריך להיות שיעור משלוח מנות? כשיעור סעודה הראויה אילו הם היו יושבים לסעודה בלי פורים. שיעור סעודה חשובה, רש"י כותב מעדנות. כלומר, אם אני בא להזמין את רעי אלי, או שאני הולך אליו, איזה אוכל הוא מכין לי.

אז זה לא שאלה לפי הנותן, או לפי המקבל בלבד, או לפי שניהם, זו הגדרה חדה של לפי שניהם. מה ההגדרה של לפי שניהם, לפי שאם הוא היה בא להזמין אותו לשמחה אחרת, איזו סעודה הוא היה עושה. אז זה לא תלוי רק במקבל, זה תלוי בנותן ובמקבל בבת אחת. עני שהזמין עשיר, הוא יחשבן את זה שהוא עני, והוא יחשבן את זה שהוא הזמין עשיר, אבל הגדרת הדבר, איזה שיעור של סעודה הוא בא לתת לו, הוא בא לתת לו שיעור של סעודה כפי שראוי שהם יאכלו יחד. כל שהוא יתן לו סעודה שאין דרכם לאכול אותה יחד, הסעודה הזו איננה סעודה שנקראת שהם סעדו אותה יחד.

דנו הפוסקים למשל שהוא שלח לו טריפה. מה הדין אם הוא לא שלח לו טריפה, שניהם יחד אכלו טריפה. לפי"ז אולי הוא יקבל, כי זה היה הסעודה. אבל אם ראובן שלח לשמעון טריפה, ומה שנשאר לראובן מהסעודה זה לא הטריפה, היו שתי בהמות, שחטו את שתיהן לכבוד הסעודה, בהמה אחת נשארה אצל ראובן, את השניה הוא שלח לשמעון, לשמעון נמצא הטריפה, יש מקום גדול להבין שהוא לא יצא, למה הוא לא יצא לפי הסברא של שיטת רש"י, אני לא יכול לראות את הסעודה של שמעון לסעודה של ראובן, כי שמעון אכל טרפות וראובן אכל..

הוא שלח לו בשר וחלב, כלומר, ראובן השאיר לעצמו חלב, ושמעון, הוא שלח לו בשר. אפשר לראות את זה כסעודה אחת, או א"א לראות את זה כסעודה אחת? צריך לעשות היכר ביניהם, ??? שבת ומילה, כידוע, צריך לעשות היכרים.

...

- זה גופא הטענה שבית אחר לא מבדיל אבל אם כל יסוד הסעודה שהם יראו כשני סועדים, א"א להגדיר את זה כסעודה אחת, העמדנו כאן שתי סעודות לעצמם.

אז מה שנאמר לפי"ז בעומק דברי הרמב"ם לשיטת רש"י שהוא צריך לאכול מסעודתו, כמו שבסעודתו שלו אין בשר וחלב, אז הוא לא יכול לאכול מאכל אחד ולשלוח לו מאכל שאילו הוא היה בא לאכול אותו בביתו על שולחנו, הוא לא יכול לאכול אותו. מה שהתחדש שכאשר הוא שולח לו את אותו משלוח מנות, אז זה מוגדר שזו סעודה אחת, ואפילו שהוא אוכל את זה במקום אחר, אני רואה את זה כאילו הם אוכלים בבת אחת, אבל אילו הם היו באים לאכול בבת אחת, לא יכלו לאכול, אני לא יכול לראות את זה כמציאות של סעודה אחת.

...

- בודאי שיש מקום להגדיר שאני רואה את שתי הסעודות מצטרפות. זה לא סתם שהוא שלח, הוא שלח לו מסעודתו, ועל אף שהוא נמצא בבית כאן והוא נמצא בבית כאן, אני רואה סעודות מצטרפות, אם יש דין שאם היו אוכלים יחד, יש צד, אני לא שולל לגמרי.

יתר על כן, הפוסקים דנו מה הדין באבל, האם אבל חייב במצות משלוח מנות, או אבל לא חייב במצות משלוח מנות. כתבו

הפוסקים, שאבל חייב במצות משלוח מנות, רק הוא צריך לשלוח את זה בצנעה.

אבל מותר לו להשתתף בסעודת מרעים?

לפי"ז יש סברא לומר שאבל יהיה פטור ממצות משלוח מנות, כי כל יסוד של משלוח מנות מהו, הסעודת מרעים. עד כמה שיש דין שהוא לא יכול להשתתף בסעודת מרעים, אז כל יסוד החיוב של אבל יהיה פטור. זה לא שאלה רק של להרבות בשמחה, אז יש דין במשלוח שיהיה בצנעה, כמו כל דבר שאסור לו ובצנעה יהיה מותר לו, דברים שמותר בצנעה.

...

- יש מקום לומר, שכיון שיש סעודה של מרעים, ואבל אסור במרעים, אז ממילא הוא לא חייב. היינו הך, מי אמר שהוא חייב ולכן יש מצוה, אולי הוא מעיקרא לא חייב.

הפוסקים דנו כידוע מה הדין, אם אשה חייבת, יש בדברי הגר"א ועוד, מה הדין, אם אשה חייבת? כתוב בפסוק משלוח מנות איש לרעהו, האם דנים איש ולא אשה, הוקשה אשה לכל דברים שבתורה, כדברי הגמ' בב"ק ועוד, אשה חייבת או אשה פטורה.

דנו חבל פוסקים לכאן ולכאן האם אשה חייבת או אשה פטורה. לפי"ז יש מקום גדול לומר שאשה פטורה, למה אשה פטורה, כל יסוד הדין הרי זו מצות מרעים, האיש יזמין את החברים שלו לסעודה, האשה תזמין את החברה שלה לסעודה, מה זה סעודת אחשוורוש? ודאי שא"א להזמין לשם את מרעיו.

יותר על כן, הרי סעודת מרעיו זה לפי בעה"ב, היא לא לפי האשה. אין צד שאשה לפי"ז תהיה חייבת.

הפוסקים דנו לפי"ז האם קטן חייב במצות משלוח מנות או לא, אז מדין חינוך ראוי לחנכם.

לפי מה שאנחנו אומרים עכשיו, יש סברא לומר שמדין חינוך גם אין מצוה לחנכו, כי הרי בסמוך על שולחן אחרים הוא לא בעה"ב להזמין לסעודה. גם גדול וסמוך על שולחן אביו דנו הרי הפוסקים אם הוא חייב במצות משלוח מנות, באופן שהוא עשיר, באופן שאינו עשיר, אבל האם הוא יהיה כאן חייב או לא, קטן, ואפילו גדול סמוך על שולחן אביו, הוא לא בעה"ב את מי שהוא רוצה להזמין לסעודה.

כל המצוה היא לשתף אחרים בסעודתו, מי שבידו סיפק לעשות, לא מצד הסיפק בידו לעשות מדין שיש לו ממון, אלא מדין סיפק בידו להזמין לסעודה. קטן לא יכול להזמין לסעודה, וגם גדול הסמוך על שולחן אביו לא יכול להזמין לסעודה.

לפי"ז אשה אלמנה שדנו הפוסקים האם תהיה חייבת או לא, אז לפי הגר"א שלומדים את זה מדין איש ולא אשה, לכאורה יש סברא שתהיה פטורה, כי אשה נפטרה, כל הסברא האם יש אף הן באותו הנס, זה מעיקר הדין, או תקנה דרבנן, מחלוקת רעק"א והטורי אבן, אבל בכל אופן, לדברינו השתא לשיטת רש"י, אלמנה בודאי שהיא צריכה להזמין אחרים, כי הרי אלמנה אין דרכה לסעוד לבד, היא דייקא צריכה מרעים. והיא זו שמזמינה לביתה את מי שעתיד לסעוד, אם היא זו שמזמינה לביתה את מי שעתיד לסעוד, אז בודאי שיש כאן מקום של דבר, שיהיה כאן חיוב שבדבר.

מצות משלוח מנות. היה ס"ד הרי בגמ' להלן אצלנו שקיים חיוב של סעודה בלילה, הפוסקים כותבים שגם יש להרבות מעט.

אם היה חיוב של סעודה בלילה, מתי היה חיוב של משלוח מנות, בלילה. מ"ד שסבר עד שגמר מינה ארבעין זימנין, אבל לפני שגמר מינה ארבעין זימנין מה הוא סבר, שמצות סעודה מתי היא, בלילה.

לפי"ז ברור, שאם מצות סעודה בלילה, וזה גם יהיה פטור בשיטת הרמב"ם גופא, מצות סעודה בלילה, הגדרת הדבר, החיוב הוא מדין הסעודה. ממילא אם הסעודה עצמה בלילה, אז גם המשלוח מנות מתי הוא יהא, המשלוח מנות ג"כ יהיה בלילה.

יתר על כן, מה שדנו הפוסקים אם המשלוח לא יודעים מי הוא, והמקבל לא יודע ששלחו לו. יקיים או לא יקיים?

כל סעודה, עניינה שיושבים יחד. זה פורים, שכל אחד מתחפש ואף אחד לא יודע מי יושב לידו בסעודה, ולכן מקיימים? או שצריך לדעת עם הוא מיסב לסעודה, נקיי הדעת בירושלים לא היו יושבים לסעודה אא"כ היו יודעים מי מיסב עמהם. אז צריך לדעת מי יושב בסעודה.

אז אם המשלוח שולח והמקבל לא יודע מי שלח, ואם המקבל לא יודע שהוא קיבל, יש צד לומר שהוא קיים מצות סעודה?

כל הסעודה זה שיהא יושב בסעודת מרעים, ואם הוא לא יודע מי המרעים שהוא יושב איתם, איזה מרעים זה? אז יהיה פשוט לכאורה וברור שלא יהיה כאן אופן של קיום.

זמן השילוח, מתי צריך לשלוח. מצות משלוח מנות, מתי צריך לשלוח.

אז יש לנו את הזמנים, אם הוא שלח לפני משלוח מנות, אם הוא שלח בלילה, מה הדין אם הוא שלח למישהו שכבר סעד את סעודתו?

כמו שדנתם בנפק"מ, שיהיה אופן של נפק"מ באופן שזה קרוב לשקיעה ולא יהיה בידו לאכול, זה עוד נפק"מ, אבל אנחנו דנים עכשיו באופן שונה. המקבל כבר סעד את לבו, אפשר לשלוח לו משלוח מנות?

אולי לכן כתוב בפוסקים, שמיד לאחר המגילה צריך לתת מתנות לאביונים ולשלוח משלוח מנות. בפשטות, מדין זריזין מקדימין למצוות, אבל לפי מה שאמרנו השתא, שהוא לא יספיק לסעוד את סעודתו, כי אם הוא יספיק לסעוד את סעודתו, אז הוא כבר לא יכול לקיים בו מצות משלוח מנות, כי הרי עד כמה שהוא סעד את סעודתו, הם כבר לא שותפים באותה סעודה.

... -

הגדרת הדבר, שאת הסעודה שלהם הם עושים בבת אחת, ואם הוא כבר קיים את מצות סעודתו, הוא כבר קיים את המצוה, הוא כבר סעד עם מישהו אחר. נשאל באופן יותר פשוט, מישהו אחר כבר שלח לו את המשלוח מנות, הוא כבר אכל ממישהו אחר, עכשיו אני שולח לו, הוא יקיים שתי סעודות?

... -

הגדרת הדבר, אם הוא שולח לא משלוח מנות, ונעשה צירוף של שני אנשים בשני מקומות שונים, זה יהיה סעודה של שלושה? איך תגדיר את הסעודה הזאת? ראובן שולח לשמעון, ולוי שלח לשמעון, עכשיו שמעון עם מי הוא אוכל? שלושה בבת אחת, שלושה שאכלו.

יש עוד הרבה נפק"מ, אפשר להמשיך לחשבן את כל הסוגיא לפי שיטת רש"י בהרחבה גדולה.

- [פורים] 1]

Source: <https://bilvavi.net/shiur> פורים-061-שיעור-עיון-משלוח-מנות-תשעו

Links

[1] <https://bilvavi.net/purim.droshos>